
CHONG RAHMAT

SNAPSHOTS FRA KIRGISISTAN

Historiens tørretumbler

At besøge Kirgisistan er som at blive kastet ind i historiens tørretumbler. Erindringer fra min barndoms Danmark i 40'erne og 50'erne bliver parret med min velfærdsstatstilfredshed. Tilsammen danner de oplevelses- og forståelsesramme for nedenstående små snapshots.

Déjà vu

Jeg har været her før. Ved mit første besøg stod mine sanser åbne. Denne gang skal jeg gøre mig umage for ikke at falde ind i mine tidligere oplevelsesmønstre. Jeg skal skærpe bevidstheden, holde øjnene åbne og nysgerrigheden levende. Prøve at se og opleve det ikke tidligere set og oplevede. Få flere farver på mine første oplevelses palet. Bringe flere toner ind i den enkle melodi, som lød i mine ører efter mit første besøg. Åbne smagsløgene for nye smagskombinationer og dufte faunaen og luften – især luften: Bjergegnenes kildrende, sne- og forårsrene frydefulde ingenting og industriskorstenenes svovlstinkende tuberkuløse røgfaner.

Jeg en gård mig bygge vil ...

Kørerne bliver drevet ind fra marken som i min barndoms Nærum og blokerer undertiden vejen. Da vi kører forbi de sindige køer, kilder duften af dengang, Danmark var et landbrugsland i næsen.

Kirgisistan er et land, hvor heste er brugsdyr og køer og får nødvendige for overlevelsen. De indtager derfor stadig deres naturlige plads i trafikken, når man bevæger sig udenfor bymidten. Ude på landet – og Kirgisistan er mest land – danner køer, heste og får levende mønstre henover marker og bjergsider. Køerne og fårene som langsomme markører og hestene som fejende vinde af skiftende bevægelser.

Langt højere bjerge ...

Afstanden mellem et centralasiatisk bjergrige der kæmper med at definere sig selv og et selvtilstrækkeligt Danmark der har hvilet på sine egne flade fødder gennem århundreder er større end den geografiske afstand. Silkevejens krogede veje mellem Kina og Europa, der forbandt hidtil isolerede kulturer, er blevet erstattet af flyvemaskinernes og bilernes rette linjer, der forbinder, men ikke forener, det adskilte. Jo, selvfølgelig medfører teknologien en udjævning, homogenisering og ensliggørelse af alt, hvad der vedrører handel og penge, men substansen – kulturen, sproget og historien – bærer oplevelsen af noget anderledes, noget forskelligt, noget der er svært at få fat i i sig selv, men som alligevel får sine egne stærke konturer, når det opleves gennem mine danske velfærdsstatsbriller: Den høje arbejdsløshed (50%), den lave gennemsnitslevealder, den sorte økonomi, korruptionen, den lave skat (10%), det turbulente politiske system og den ineffektive administration.

Billedet af det almindelige Kirgisistan med stor fattigdom, luvslidte bygninger, hullede veje, en betydelig forekomst af tuberkulose, hjertekarsygdomme, alkoholisme og HIV/Aids er blandet med minareter, en kaotisk bilstrøm med mange store Mercere, firehjulstrækkere og enkelte stretched Limos. Vejene er flankeret af sprudlende grønne træer og svimlende bjergtoppe som ørnene svæver over.

En oase for børn

Forholdende for "almindelige" fattige/forældreløse børn i Kirgisistan blev sat i relief, da vi besøgte SOS Børnebyen i Bishkek. 13 smukke murstenshuse med plads til 91 forældreløse eller -forsømte børn omkransede et stort centralt parklignende anlæg. Til SOS Børnebyen hører en børnehave og en skole, der begge har en stor overvægt af børn fra det omkringliggende samfund. Alt i forbilledlig stand. Velholdt og rent. Lyst og luftigt. Et sted man dårligt finder mage til i Danmark og med en filosofi, praksis og pædagogik der lever op til de højeste standarder for avanceret social og pædagogisk tænkning: En familiegruppe i hvert hus der består af 7 børn og en moder. En kvinde eller et ægtepar har påtaget sig at danne kernen i familien og følge børnene fra de er 4 år og til de tager endeligt afsked med børnebyen som 23-årige.

Min umiddelbare tanke er, at de børn der havner her, er mere end almindeligt heldige. For mange af Kirgisistans børn ville et ophold her være et så markant løft af deres livsvilkår og muligheder, at det kunne katapultere Kirgisistans børn fra den nuværende forarmelse ind i en løfterig fremtid.

"Dance of the flowers"

Som langsomt faldende blade der ind imellem bliver løftet af en svag vind bevæger de unge kvinders hænder sig op og ned, da de står og øver en traditionel kirgisisk dans. Som efterårsløv fanger de solens stråler i gult, rødt og grønt. Solen står skråt ind af vinduerne og forgylder det nedslidte rum med en poetisk varme. De unge kvinders perlende latter og intense optagethed af dansen lukker verden ude for et øjeblik og danner en lagune af varme og glæde.

Beruserse

Bjergstrømmens hvidtandede brusen blander sig med løvets efterårsflammende orange, gule, bronze og grønne farvespil kun brudt af enkelte tage der står okkerrødt og koboltblå som små accenter i træernes overdådige farveorgie. Store grønne sten skyder ryg midt i det fossende vand, som danser omkring stenene. Splintres i tusinde diamanstykke eller kupler sig som en sølvhinde over stenene. Afrundede af tusinde års hvirlvende vandmasser og grøntfarvede af årstidernes skiften ligger stenene tålmodigt og drømmer om at ende deres dage som hvidt sand ved fjerne strande. Over bjergstrømmens symfoniske stigen og falden tårner de sølvskinnede snebeklædte bjergtoppe sig op og folder sig ind i himlens lysende blå.

Gudernes pause

I tidernes morgen spillede guderne terra på et bræt så stort som 100 fodboldbaner. Terrastenene ligger stadig spredt på vores jord, mens guderne holder pause. Da menneskene kom flød de store, større og største sten stadig der, hvor guderne havde forladt dem. Menneskene legede også og brugte stenene til at berette om deres forsøg på at beherske himlen, jorden, dyrene, vandet og tidens gang. Møjsommeligt som en leg ridsede de deres verden i stenene og gav livet videre til kommende generationer. Heste, bjerggeder og får står som dengang og klapper, tripper og bræger på samme måde som den dag for 3000 år siden da de først fik liv. Guderne er stadig ikke kommet tilbage fra deres pause, men genoptager måske snart deres spil.

Bella Figlia Dell 'Amore

Operaen i Bishkek rejser sig som et marmortempel i udkanten af parken. Ikke som Akropolis knejsende på et bjerg, men som et kulturrens og musikkens vartegn midt i byens grønne centrum sammen med præsidentpaladset, nationalmuseet og andre anseelige bygninger.

Rigoletto er på plakaten tirsdag aften. Stjerner fra den russiske opera gæster byen med Verdis Troubaduren, Rigoletto og Aida. Vi kommer en time før forestillingen skal begynde, køber vores billetter og bliver budt velkommen af trivelige fagre kvinder i overdådige sprechstallmeisterlignende uniformer.

Orkesteret er fuldt besat og intonerer ouverturen. Åbningsscenen viser Rigoletto fanget i en akavet positur midt på det skakternede scenegulv. I baggrunden står seks kæmpekyriatider der bærer tre store hyrdescener. Langs siderne løber lysende kandelabre. Forestillingen er begyndt og jeg bliver grebet af melodierne og arierne. Hittene med La Donna è Mobile, Bella Figlia Dell 'Amore og Caro Nome risler gennem ørerne, gennem kroppen, ned i tæerne og ud i armene. Den stakkels forkrøblede Rigoletto der elsker for højt og må se sit livs kærlighed, hans datter, dø på grund af hans forsøg på at skærme hende. Kærlighed, had, jalousi, intriger, letsind og udnyttelse. Følelser dør aldrig – og slet ikke til Verdis musik.

Lad falde, hvad ikke kan stå

Nye højhuse, gamle rønner, ambitiøse prestigebyggerier og prangende sovjetarkitektur blander sig med huse der er sammenflickede af forhåndenværende materialer. Bybilledet er kaotisk ufærdigt, som udkast eller fragmenter fra skiftende tider. Præget af en turbulent historie er bygningerne efterladt med fællespræg af ufærdighed, enten fordi de aldrig er blevet gjort færdige eller fordi de hurtigt er begyndt at falde sammen. Voluminøse offentlige bygninger skrider i fundamentene, marmorplader løsner sig, vandbassiner forvitrer, gesimser falder ned og forvittringer tegner mønstre på mure og gavle. Bygningerne står som fysiske beviser på et samfund der på hundrede år har udviklet sig fra et nomadesamfund over sovjettidens grusomme overgreb på befolkningen til et land der med trodsig livsvilje insisterer på at skabe et moderne samfund. På forunderlig vis kommer bygninger og huse til at hænge bevidsthedsmæssigt sammen som trodsige modsigelser af en turbulent historie.

Et handelsmekka

Set ovenfra danner Osh Marked et broget stærktfarvet mønster. Et patchwork af farverige handelssteder, hvor mennesker i heftig aktivitet søger det, de nu er på jagt efter. Som strømmende mangefarvede blodlegemer passerer de gennem bazargangens blodbaner. Varmen fortætter de støvede dufte af gammelt tøj, skorstensrøg og fritureos.

Indgangen markeres af en stor halvcirkelformet cementindgangsportal, Som en markedets triumfbue rejser den sig over indgangen til markedet. En minarettlignende kæmpeindustriskorsten i det fjerne står som et point de vue i midten af buen. Fortidens og nutidens livsnerver slynger sig sammen og forsyner mennesker og liv med hastigt bankende hjerter og hurtig omsætning.

Byen og markedet blander blod gennem indgangsportalens hjerteklap. Det er som om byens mennesker får ny ilt, når de passerer gennem porten. En i forvejen ivrig aktivitet bliver til en mere rastløs, men alligevel målrettet foretagsomhed.

I den bagende sol, klæbet op af hegnet i udkanten af markedet sidder som mangefarvede perler på en snor tørklædeindhyllede kvinder, der ikke har råd til at købe sig en plads inde på selve markedet, på trækasser, ved interimistiske borde, på udbredte tæpper og falbyder deres varer. Småbørn hviler i deres mors arme eller tumler omkring

moderens salgsbod. Det er mest brød de sælger: lepyoshka, boorsok, kalama, kattama og kuimak.

Inde på selve markedet iler travle mænd rundt med sække, tønder, kasser og sammenrullede tæpper på små transportvogne med flade lad og hvirvlende hjul. Summende stemmer, rekommandører der anbefaler dette eller hint i skrattende højtalere, musikstumper fra den blindes harmonika og muzak fra små transportable musikanlæg blander sig i et kakofonisk lydbillede af en særlig klanglig skønhed.

Hele Kirgisistans produktion i originalaftapning og resten af verdens produktion i "second edition" er til salg. Store haller med hestekød i en afdeling, oksekød i en anden og fårekød i en tredje. Lange bazargade, en med grøntsager, en med blomster, en med brød, en med sko, en med tøj, en med elektronik ... og en bunke med alt muligt andet.

Menneskene myldrer rundt. De lamme, blinde og døve har fundet hvert deres sted at forsøge at skrabe det nødvendige sammen til dagen og vejen. Solen brænder og bjergene står urokkeligt stille i det fjerne.

Hold-up

To mænd tårner sig op foran os, da vi er på vej væk fra markedet. En ret stor og en mindre. De styrer imod os og rækker hænderne frem til hilsen. Både min rejseledsager – Lars – og jeg fornemmer instinktivt, at der ikke er tale om almindelig venlighed, men at hænderne har et andet formål. Den store siger til Lars: "Police. You are tourists. We will have to see Your passports" på et ret gebrokkent engelsk, mens han trækker en lille mappe frem som han slår op for at vise, at han har et officielt kort (som er aldeles ulæseligt og uidentificerbart). Lars træder et par skridt tilbage, mens han med stigende stemmestyrke siger: "No, no, no, NO". Imens er jeg kommet om på den anden side af den mindre mand. Mit blod er kommet i kog og jeg peger på dem med en strittende arm og finger, mens jeg med fuld stemmestyrke råber "I kan rende os i røven. I er nogle svindlere" eller noget lignende. Så gav de op og gik videre med en truende gestus imod os.

Det tog et par minutter før adrenalinniveauet blev normalt.

Modemesse

Det er næsten patetisk. Det gamle kulturpalads omdannet til modemesse i tre dage. Vibrationerne af hype og modernitet virker postulerede. Det er næsten som at træde ind i en propagandafilm fra før Sovjets sammenbrud.

De unge modeller stiller op til fotografering. Vanvittigt høje hæle og alt for hård make-up prøver at maskere den ungdommelige usikkerhed og håbet om en glamourøs fremtid. De ligner mest små piger der leger voksne. De lader sig koste rundt med af fotografen og lader sig omklamre af en ung overvægtig manager med reklame T-shirt og slaskeseler. En mand der oser af selvglæde og bevidsthed om egen potens og magt over de unge kvinder.

Et andet sted sidder 12 brudemodeller dydigt ved siden af hinanden i hver sin drømmebrudekjole og drømmer om deres eget bryllup.

Vores kvarter

Bishnek er som en spand grøn og grå maling der er blevet tabt fra stor højde med en fortættet klat i midten og med farvearme og –stænk der spreder sig i et uregelmæssigt mønster ud fra midten. Vores hotel "Futura" ligger et lille stykke ud af en af armene. By, men mere forstad. Chui – den store hovedvej – afgrænser kvarteret til den ene side og

markeres af tre kæmpeskorstene der står som artefakter fra Sovjettiden. Til den anden side spreder husene sig langs hullede grusveje. Vi bor et lille stykke nede af en grusvej.

Oppe på Chui udfolder forretningslivet sig. Et supermarked, et byggemarked, en større muslimsk restaurant, en stor møbelforretning og en fattigmandsmoske er drivankre i et bølgende hav af småforretninger: Et faldefærdigt bord med tyggegummi, nødder, slik, cigaretter og lidt smålegetøj; skomageren i sit 6 kvadratmeters turkisblå skur; den gamle kvinde med tørklæde, to sølvringe på fingrene og en plasticpose til at smide småmønt i; en udendørs tandoor, hvor der hele tiden bliver klasket frisk dej op på indersiden og bliver fisket op med en jernrager og et net til at fange brødene i, når det er færdigbagt; en vindruesælgerske med druerne liggende i to åbne trækasser og alskens småforretninger og spisesteder.

Mennesker mødes, hilser, snakker og handler. Livet går – og går videre.

Vandringsmanden

Han går frem og tilbage ad en grusvej der er tværstillet på vores. Han går tungt og langsom støttende sig til en lang stok, som han holder skråt ud til højre. Et par nussede træningsbukser, en imiteret læderjakke af ældre dato og en stor sort strikhue på hovedet ser ud som de udgør hans samlede garderobe. Han kommer ud af sit lille skur der er flikket sammen af en halv udrangeret kassevogn, nogle brædder og murstensbrokker og dækket af nogle bølgeblikplader. Jeg møder ham hver dag. På alle tider af døgnet. Han går sin faste rute så langsomt som den lille viser på livets ur.

Snapshots

Mine småobservationer skal kun ses som pixels i et langt større billede. Det er meget subjektivt og er kun punktvis nedslag i, hvad der har fanget min opmærksomhed.

Ove Lund/9.10.2015